

N:o 5.

Ank. till Riksd. kansli den 5 april 1907, kl. 3 e. m.

Första Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2 i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen om införande af s. k. söndagsfrimärken.

Till utskottets behandling har blifvit hänvisad en af herr *A. von Möller* väckt motion, n:o 42, hvaruti motionären hemställer, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes medgifva, att generalpoststyrelsen måtte låta tillverka och tillhandahålla allmänheten så kallade söndagsmärken med postal valör.

Såsom stöd för motionen har anförts följande:

Uti Belgien infördes 1893 s. k. söndagsfrimärken af samma valör och utseende som de vanliga frimärkena, dock försedda med ett perforerad bihang, å hvilket orden: *Ne livrez pas le dimanche* angifva, att bref försedda med dessa märken ej behöfva utlämnas till adressaten förrän på följande helgfria dag.

Borttages detta bihang, skall brevet på vanligt sätt befordras. Härigenom beredes afsändaren, därest han anser brevet ej vara af brådskande natur, tillfälle att bespara brefbäraren onödigt besvär och bereda honom en ökad ledighet om sön- och helgdagar.

Bernerbyrån har godkänt dessa frimärken, och det svenska postverket lär icke kunna anföra några skäl ur postalteknisk synpunkt mot införandet af dylika märken äfven hos oss.

De skulle ju i främsta rummet eller kanske uteslutande komma till användning för postbefordring inom landet.

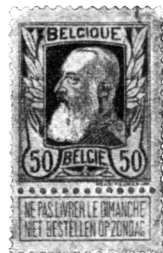
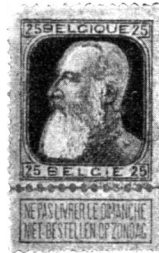
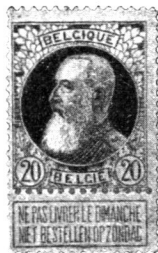
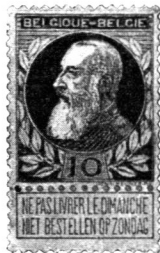
Särskildt torde tjänstefrimärken af dylik natur vara lämpliga, då i allmänhet ämbetsverkens post ej öppnas å sön- eller helgdag.

En annan faktor, visserligen af sekundär betydelse, bör ej lämnas obeaktad, nämligen *samlareintresset*. Flera länder ha just för att skaffa postverken ökad inkomst gång efter annan utsläppt nya frimärken.

Då Riksdagen 1901 aflät skrifvelse till Kungl. Maj:t om utsträckt söndagshvila åt sina tjänstemän och betjante vid järnvägen, post- och telegrafverken oaktadt de därmed förenade betydliga kostnaderna, synes detta gifva anledning till den förhoppning, att Riksdagen äfven skall skänka sitt understöd till vidtagande af en åtgärd, som, samtidigt med att den skulle inbringa postverket en afsevärd inkomst från filatelisterna, skulle, utan minsta olägenhet för någon, bereda möjligheten af ökad söndagsledighet åt en kår, hvilkens plikttrogna, mödosamma arbete förvisso från allmänhetens sida förtjänar tillmötesgående och uppmuntran.

Efter hvad utskottet inhämtat, infördes i Belgien de i motionen omnämnda s. k. söndagsfrimärkena genom ett beslut af ministern för järnvägar, post och telegraf den 15 maj 1893. Däruti stadgades, att frimärken af ny emission skulle bära inskriften på franska och flamländska »Ne pas livrer le dimanche. Niet bestellen op zondag»; och skulle det stå öppet för brefafsändare att afskilja denna inskrift från frimärket, innan bruk däraf gjordes, för hvilket fall det med frimärket försedda brevet befordrades lika på helgdagar som på sökendagar, hvaremot de postförsändelser, på hvilka inskriften funnes bibehållen, icke skulle hembäras till adressatens bostad (ne seront pas distribués à domicile) under sön- eller helgdagar.

Utskottet har ansett lämpligt att här låta i tryck afbildade samtliga nu använda belgiska frimärken med valör under en franc.

Såsom af denna afbildning synes, är hvarje frimärke försedt med en genom perforering afskiljbar remsa; och bär denna remsa, hvilken i Belgien benämnes »bandelette dominicale», en inskrift, som innefattar ett förbehåll, att brevet icke skall hembäras till adressaten på söndag eller annan helgdag.

För utskottet gäller det att tillse, hvilka kostnader, som kunna vara förenade med införandet af s. k. söndagsfrimärken samt huruvida och i hvad mån en sådan anordning som den af motionären föreslagna kan bidraga till beredande af utsträckt sabbatshvila för postverkets personal.

Beträffande kostnadsfrågan har utskottet från den tryckerianstalt, där de svenska frimärkena f. n. tryckas, inhämtat bland annat följande: För den händelse frimärken af den belgiska typen och storleken skulle tillverkas dels i koppartryck och dels i boktryck med bibehållande för hvardera af nu gällande svenska valörer af det tillverknings sätt, som nu begagnas, beräknas anskaffningskostnaden af nya maskiner, apparater och dylikt uppgå till 113,550 kronor; och skulle tillverkningskostnaden för frimärkena utan inberäkning af amortering å nyssnämnda belopp komma att ökas med nära 50 % af den nuvarande kostnaden för tillverkningen. För det fall åter att de nya frimärkena med belgisk typ skulle få samma storlek som de nu begagnade svenska, kunde anskaffningskostnaden af maskiner, apparater och dylikt beräknas till 55,000 kronor och skulle tillverkningskostnaden för frimärkena komma att förhöjas med 43 % utöfver den nu utgående. Dessa beräkningar borde dock betraktas såsom approximativa och afsågo endast »vanliga frimärken», sålunda icke tjänstefrimärken.

I detta sammanhang torde böra erinras, att för närvarande tryckas i Sverige vanliga frimärken af 14 olika valörer (1, 2, 3, 4, 5, 8, 10, 15, 20, 25, 30, 50 öre, 1 krona, 5 kronor), af hvilka de fyra lägsta valörerna i boktryck och de öfriga i koppartryck, samt tjänstefrimärken af 9 valörer (2, 3, 4, 5, 10, 20, 30, 50 öre, 1 krona), alla i boktryck.

Innan utskottet lämnar kostnadsfrågan, vill utskottet icke underlåta nämna, att från sakkunnigt håll meddelats utskottet, att till följd af det s. k. filatelistintresset en icke så obetydlig inkomst skulle genom införandet af nya frimärkstyper beredas postverket medelst de inköp, som för samlares räkning komme att ske; men utskottet kan icke bedöma i hvad mån denna inkomst skulle förslå att betäcka förenämnda anskaffningskostnad för maskiner m. m.

Då utskottet nu öfvergår till den synpunkt, som för utskottet ställer sig viktigare än kostnadsfrågan, nämligen frågan om beredande af sabbatshvila åt postverkets tjänstemän och betjante, finner utskottet ett sådant syftemål som det af motionären afsedda mycket beaktansvärdt. Riksdagen har också, såsom motionären antyder, haft sin uppmärksamhet fäst på denna angelägenhet. Uti skrifvelse till Kungl. Maj:t den 27 april 1901 framhöll nämligen Riksdagen bland annat, att hvarje samhällsmedlem såväl

i fysiskt som andligt afseende hade berättigade kraf på ledighet under större delen utaf sabbatsdagen samt att det tillkomme ett kristet samhälle att, föregående de enskilda arbetsgifvarne med ett efterföljansvärdt föredöme, bereda sina tjänare, jämte lekamlig hvila, möjlighet att deltaga uti den allmänna gudstjänsten; och då, enligt Riksdagens mening tillämpningen af dessa grundsatser både kunde och borde utsträckas utöfver hvad hittills hos oss ägt rum i afseende å de vid postverket, statens järnvägar samt statens telegraf- och telefonväsen anställda tjänstemän och betjante, anhöll Riksdagen, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, huruvida, på hvad sätt och i hvad mån nödig sabbatshvila, där sådan ej redan medgifvits, måtte kunna beredas åt nyssnämnda funktionärer. Denna Riksdagens skrifvelse har dock icke från Kungl. Maj:ts sida funnits böra föranleda någon åtgärd hvad beträffar postverkets personal, ty efter hvad som inhämtas af en vid juststieombudsmannens ämbetsberättelse till 1905 års Riksdag fogad redogörelse för de under år 1904 vidtagna åtgärder i anledning af från Riksdagen aflåtna skrivelser, har skrifvelsen af den 27 april 1901 blifvit den 8 december 1904 på chefens för civildepartementet föredragning hos Kungl. Maj:t anmäld endast såvidt den anginge statens järnvägar; och i motsvarande redogörelse uti ämbetsberättelsen för år 1906 återfinnes icke ifrågavarande ärende bland sådana, som vid utgången af år 1905 voro beroende på Kungl. Maj:ts pröfning, hvadan ärendet får anses hafva blifvit från vidare åtgärd affördt.

Innan Riksdagens förenämnda skrifvelse den 8 december 1904 föredrogs inför Kungl. Maj:t, hade emellertid kungl. generalpoststyrelsen genom cirkulär den 26 januari 1904 angående beredande af utsträckt sabbatsledighet åt postverkets tjänstemän och betjante förordnat bland annat: att den vid postkontoren anställda personal borde beredas ledighet hvarannan sabbatsdag; att de vid järnvägsposten anställda funktionärer, som icke åtnjöte regelbundet återkommande ledighet å stationsorten 24 timmar i följd, borde befrias från tjänstgöring hvar fjärde söndag; att ledighet hvar annan eller hvar tredje söndag borde tillkomma de landsvägspostiljoner, som icke hade någon dag fullständigt ledig; att såsom villkor för sabbatsledighetens utsträckande gällde, att sådan ledighet finge åtnjutas endast i den mån sådant pröfvades kunna ske utan hinder för göromålens gång och utan att allmänhetens berättigade kraf på betjänande åsidosattes och postverket icke åsamkades alltför stora utgifter; samt att postfunktionär skulle åtnjuta sabbatsledighet utan minskning i inkomster; i sammanhang hvarmed meddelades föreskrifter, huru ersättning skulle beredas de personer, som inkallades till tjänstgöring i stället för sabbatslediga postfunktionärer.

Vid bedömning af frågan, huruvida och i hvad mån införandet af s. k. söndagsfrimärken skulle bidra till beredande af utsträckt sabbats-hvila för personalen, har utskottet funnit, att anordningen hufvudsakligen skulle komma att beröra de brefbärare, som äro anställda i städerna (med få undantag) samt andra större platser, där lokal brefbäring blifvit af kungl. generalpoststyrelsen inrättad. Öfriga postbetjante, såsom sorterare, vaktmästare och transportörer, likasom hela personalen vid järnvägsposten, hvilka samtliga funktionärer hafva längre söndagstjänstgöring än brefbärarne, beröras icke af förslaget på något gynnsamt sätt, men deremot skulle en del sorteringsarbete komma att försvåras och utsträckas, i det att vid sorteringen äfven finge tagas hänsyn till afskiljande af de försändelser, som skulle utlämnas å helgdag, från sådana, som borde kvarligga till påföljande helgfria dag.

Hvad nu särskildt brefbärarne angår, bör till en början förutskickas den anmärkning, att brefbärarne på helgdag utgå endast en gång och att t. ex. i Stockholm den turen börjar kl. 11 f. m. och i allmänhet är avslutad i de centrala distrikten efter 2 å 2¹/₂ timmar och i ytterdistrikten efter 3 å 3¹/₂ timmar, så att brefbärarnes helgdagsarbete, som jämväl kräfver något förarbete på morgonen, kan beräknas upptaga omkring 4 å 5 timmar. Under denna kringbäring af post på helgdagar skulle, äfven om de s. k. söndagsfrimärkena infördes, brefbärarne, hvar och en i sitt distrikt, hafva att utbära och aflämna ett stort antal postförsändelser, nämligen *dels* de med frimärken försedda bref, vid hvilkas frankering remsan blifvit afskild från frimärket, *dels* brefkort, kortbref och bref i frankokouvert, hvilka ju icke frankeras medelst frimärken, och *dels* de tidningar, hvilka genom postverkets försorg böra tillställas abonnenterna. Då nu arbetsbördan för en brefbärare icke i regeln kan beräknas efter antalet försändelser, han aflämnar, utan efter antalet besök, han har att göra, och antalet trappor, han därvid måste tillryggalägga, följer häraf, att honom icke tillskyndas någon lindring därigenom att under en helgdag till nästföljande söckendag å postanstalt kvarhållas försändelser till de adressater och abonnenter, som brefbäraren i allt fall på helgdagen besöker; och om sådan adressat eller abonnent, som brefbäraren på helgdagen besökt, på den nästföljande söckendagen icke har att emottaga annan försändelse än den från helgdagen kvarliggande, får brefbäraren göra två besök i stället för ett.

Det synes alltså ingalunda klart och gifvet, att någon afsevärd lindring i söndagsarbetet genom införande af de s. k. söndagsfrimärkena skulle brefbärarne beredas; och för öfrigt måste såsom en allmän slutsats gälla att om än genom en sådan anordning, som den ifrågasatta, deras arbetsbörda på

helgdagen, måhända till nackdel för andra postbetjente, i någon mån minskas, densamma komme att för påföljande söckendag ökas.

Postdirektören i Stockholm har, på därom framställd förfrågan från utskottet, äfven meddelat, att, efter hans åsikt, lättnaden för brefbärarne, åtminstone i rikets större städer, skulle blifva högst obetydlig och i många fall ingen.

För öfrigt finner utskottet den omständigheten ganska anmärkningsvärd, att under den tid af 14 år, som förflutit sedan de s. k. söndagsfrimärkena infördes i Belgien, icke, såvidt utskottet känner eller kunnat utröna, någon annan europeisk stat infört sådana frimärken.

Slutligen håller utskottet före, att, därest det skulle anses erforderligt eller önskvärdt, att sabbatshvila i större utsträckning än den nu beviljade bereddes brefbärare, andra, bättre utvägar än den af motionären föreslagna torde kunna väljas.

På grund af hvad utskottet sålunda anfört hemställer utskottet,

att herr von Möllers ifrågavarande motion icke måtte föranleda till någon Första Kammarens åtgärd.

Stockholm den 5 april 1907.

På utskottets vägnar:

Gustaf Berg.

Reservation

af herr von Möller.
